Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX | Cena lista je $8.00 | Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 17. JULIJA (JULY 17), 1947 | Subscription $8.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 139

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

Nova ameriška politika napram Nemčiji

Načrt bivšega federalnega zakladnika zavržen. General Clay dobil navodila. Povečanje produkcije jekla

Washington, D. C., 16. jul.—erika je naznanila revizijo litike napram Nemčiji, zavrg- idejo maščevalnega miru in udarila, da njeni načrti glede onomske rehabilitacije Evro- narekujejo povečanje pro- kcije v Nemčiji.

Nova politika je v bistvu za- enje načrta bivšega federal- ga zakladnika Morgenthaua, se Nemčija pretvori v polje- ško državo in odpravi njena na potencialnost. Orisana je ovih navodilih, katera je do- general Lucious D. Clay, vo- ki governer v ameriški oku- ijski coni v Nemčiji. Zadev- naznanilo je bilo istočasno avljeno v Washingtonu in linu na predvečer druge ob- nice konference velike troji- v Potsdamu.

Naznanilo je odprto priznanje oma prizadevanj štirih vele- za dosego sporazuma o smer- ah v Nemčiji, kakor tudi po- a naporov za uveljavljenje tsdamskih dogovorov, zlasti h, ki se nanašajo na ekonom- enotnost. Cilji in nameni, rtani na konferencah v Te- ranu, Jalti in Potsdamu, so se lovili.

Revizija politike je povezana napori držav zapadne Evrope vrho formuliranja programa nopomoči na podlagi načrta riškega državnega tajnika rshalla in s priznanjem, da je ekonomsko prispevanje od produktivne Nemčije potrebno za ustvaritev blaginje v Evropi.

V smislu navodil se bo general Clay posvetoval z evropskimi državami in mednarodnimi organizacijami o nemški produkciji in trgovini, kar pomeni, da se bo lahko udeležil konference v Parizu, na kateri so razprave o Marshallovem načrtu in ekonomski rehabilitaciji Evrope.

Uradniki državnega departmenta so izjavili, da navodila priznavajo spremembo v naglašanju nove ameriške politike napram Nemčiji. Cilj je obnova Nemčije kot produktivne države s primerno kontrolo in ukrepi, da se prepreči oživljenje destruktivnega militarizma. Amerika je še za sklenitev 40-letnega pakta, da ostane Nemčija razorožena in demilitarizirana. Odločila se je za revizijo politike, ko je spoznala, da je malo upanja za dosego sporazuma o Nemčiji med štirimi velesilami.

Nova politika bo ugladila pot skupnim naporom Amerike in Veline Britanije, da se postavita združeni okupacijski coni na samovzdrževalno podlago kljub nesporazumu med velesilami in sovjetski ter francoski opoziciji proti ekonomski enotnosti Nemčije. Amerika in Velika Britanija bosta osvojili načrt industrijskega merila, ki bo omogočil podvojitev produkcije jekla v Nemčiji. General Clay je bil instruiran, naj ustvari prilike za povečanje produkcije premoga, živil in izvoznega blaga, da se poveča življenski standard v Nemčiji. Drži naj roke proč od vprašanja javnega lastništva industrij, o katerem se Amerika in Velika Britanija ne moreta sporazumeti.

Velika Britanija je za podržavljenje vodilnih nemških industrij pred odločitvijo o obliki in oblasti nemške centralne vlade. Clay bo prepovedal javno lastništvo v svoji coni.

Stara ameriška politika je naglašala, da se morajo Nemci zavedati odgovornosti za vojno, kakor tudi kaosa in trpljenja, ki sta posledica vojne. Poudarjala je, da bo Nemčija okupirana ne z namenom osvoboditve, temveč kot poražena sovražna država. Vse to je izločeno iz nove ameriške politike napram Nemčiji.

Podržavljenje premogovnikov v Porurju

London naznanil zastoj v pogajanjih

London, 16. jul.—Vladni kro- so naznanili zastoj v pogaja- med britskimi in ameriški aškimi avtoritetami v Nem- glede podržavljenja premo- nikov v Porurju, ki je v bri- okupacijski coni. Pogaja- ki so se pričela pred enim m, se bodo najbrže razbila. Ameriške avtoritete so proti tskemu načrtu, ki določa po- avljenje premogovnikov. dlagale so odložitev uveljav- nja načrta za pet let. Zdaj nobenega izgleda za dosego mpromisa.

Stališče ameriških avtoritet, dobivajo navodila iz Wash- tona, je, da se produkcija moga v Porurju lahko pove- brez podržavljenja. Premo- nike naj bi obratovali lastni- pod nadzortsvom vojaške ob- ti.

Voditelji opozicije v Rumuniji aretirani

Bukarešta, Rumunija, 16. jul. Več voditeljev kmečke stran- je bilo aretiranih na letali- ko so skušali pobegniti iz žele, pravi naznanilo. Ta anka vodi opozicijo proti vla- Med aretiranci je Ion Miha- če, podpredsednik stranke.

Kompanija dobila ultimat od mestnega sveta

Aurora, Ill., 16. jul.—Kompa- ki obratuje avtobuse, ki ujo med tem mestom in El- om, je dobila ultimat od tnega sveta, da mora v pe- dneh izravnati konflikt z ki in mehaniki, ki so za- Avtobusni promet je ustavljen zaradi stavke.

Kongresnik obsodil politiko v Nemčiji

Zahteval je kongresno preiskavo

Washington, D. C., 16. jul.—Kongresnik Sadowski, demokrat iz Michigana, je oplazil visoke uradnike, ki so se odločili za revizijo ameriške politike napram Nemčiji, da postane spet mogočna ekonomska sila, zaeno pa je zahteval kongresno preiskavo.

"Namesto izvajanja denacifikacije, demilitarizacije in dekartelizacije v soglasju s potsdamskimi dogovori," je dejal, so zavezniki postali pokorne lutke, ki ustrezajo volji in željam Nemcev. Bivši predsednik Hoover je bil neprecenljive vrednosti za Nemce po zaključenju prve svetovne vojne in je tudi sedaj.

Hoover je dal nemški kampanji leta 1919 sijaj uglednosti. Danes se on uporablja za iste namene. Več ameriških visokih uradnikov, ki so odgovorni za izvajanje smernic v Nemčiji, daje prednost rehabilitaciji Nemčije pred varnostnimi ukrepi. Med temi sta Robert E. Murphy, politični svetovalec ameriške vojaške vlade v Nemčiji, in William H. Draper, ekonomski svetovalec generala Luciusa D. Clayja, ameriškega vojaškega poveljnika v Nemčiji."

Murphy ne izvaja denacifikacijskega programa in je s svojimi pajdaši odgovoren za nepodpiranje demokratičnih grup v Nemčiji. Draper je predsednik Dillon Reed & Co., ameriške bančne firme, ki je pomagala v velikem obsegu pri financiranju nemških industrij od leta 1925."

Sadowski je dalje rekel, da je imela nemška jeklarska industrija največje koristi od ameriških finančnih transakcij. Velika Britanija ne zaostaja za Ameriko, ker tudi ona nima pravih ljudi na odgovornih pozicijah.

Stassen proti pretrganju zveze z ruskim blokom

Washington, D. C., 16. jul.—Harold E. Stassen, bivši governer Minnesote, je v svojem govoru po radiu pledíral, naj Amerika ne pretrga zveze z osmimi evropskimi državami v sferi sovjetskega vpliva, ker se niso odzvale povabilu za udeležitev konference v Parizu. Te države so Poljska, Čehoslovakija, Jugoslavija, Rumunija, Ogrska, Bolgarija, Albanija in Finska. Stassen je dejal, da so se morale ukloniti ruskemu pritisku.

USTANOVITEV ZAČASNE VLADE V INDONEZIJI PREDLAGANA

Batavija, Java, 16. jul.—Holandska kolonijalna vlada je predlagala ustanovitev začasne vlade v združenih državah Indonezije. Tvorili naj bi jo reprezentanti Holandije in Indonezije.

General Hubertus Van Mook, holandski governer, je izročil Tutanu Sjahriru, premierju indoneške republike, spomenico s pojasnilom stališča Holandije o vseh zadevah, ki so predmet pogajanj. Spomenica vključuje predlog glede ustanovitve začasne vlade.

Mookov namen je zlom zastoja. Ako ne bodo reprezentanti Indonezije sprejeli predloga, ali ga ignorirali, bo zadeva predložena v rešitev holandski vladi. Premier Sjahrir bo odpotoval v Jogjakarto, kjer se bo sestal z I. R. Soekarnom, predsednikom indoneške republike, in njegovimi svetovalci.

Poročilo pravi, da se je Mook odločil za akcijo proti indoneški ljudski stranki, ki je zadnji teden izvršila puč z zasego mestnih poslopij v Buitenzorgu, odstavila uradnike in proglasila neodvisnost tretjine Jave od republike. Stranka ima oporo pri domačinih, ki so zavojevani v bitkah s holandskimi četami.

Predlog je zadnja ponudba holandskih avtoritet. Te so se izrekle za stabilizacijo denarstva in ekonomije, pomoč prebivalcem v živilih v krajih, v katerih je pomanjkanje, ustanovitev administracijskih ustrojev v svrho vzdrževanja miru in reda in skupno kontrolo izvoza in uvoza.

Kitajski dijaki obsojeni v zapor

Šanghaj, Kitajska, 16. jul.—Enajst izmed 121 dijakov, ki so bili aretirani v teku demonstracij proti vladi generalisima Čianga Kaišeka, je bilo obsojenih v zapor od pet do deset let. Vsi so bili spoznani za krive podžiganja nemirov.

VARNOSTNI SVET ZAVRNIL AMERIŠKI APEL

Delegat Johnson omenil homatije in kritično situacijo v Grčiji

VILFAN ZANIKAL OBDOLŽITVE

Lake Success, N. Y., 16. jul.—Varnostni svet Združenih narodov je zavrnil ameriški apel za nujno debato o balkanskem sporu potem, ko je Rusija protestirala, Francija pa izrekla svarilo in opozorilo, da se svet ne sme prenagliti z akcijo na podlagi poročil o poostritvi konflikta v Grčiji.

Svet je vseeno sklical dve seji. Vršili se bosta v četrtek in petek. Člani bodo razpravljali o homatijah v južnovzhodni Evropi. Sklicanje sej je bilo odobreno potem, ko je ameriški delegat Herschel V. Johnson dejal, da lahko kritična situacija, ki se je razvila v Grčiji v zadnjih 48 urah, sproži eksplozijo.

Za Johnsonov predlog je bilo oddanih šest glasov, eden premalo. Delegati Poljske, Colombije in Kitajske so se pridružili Rusiji in Franciji in glasovali proti predlogu, da se debata začne danes. Johnson je odklonil kompromisne sugestije Francije in Colombije glede preprečenja eksplozije v južnovzhodni Evropi in zahteval odločitev o predlogu kljub ruski opoziciji.

Ruski delegat Andrej A. Gromiko je pobijal ameriško zahtevo za sklicanje dveh sej varnostnega sveta danes. Ameriki je očital, da hoče dokazati, da se je razvila kritična situacija v Grčiji. Obsodil je Grčijo, ker dela velik hrup. Svet naj ne sledi slepo Grkom, ki kričijo o dogodkih v Grčiji. Gromiko ni pobijal predloga glede sej varnostnega sveta v četrtek in petek.

Gromiko je govoril v teku debate o ameriškem apelu. Delegata Francije in Colombije sta izrekla svarilo, da politika velesil na Balkanu lahko razkolje organizacijo Združenih narodov.

Govorila sta tudi reprezentanta dveh obdolženih vlad. Dr. Joža Vilfan, reprezentant Jugoslavije, in Nesti Kerenži, reprezentant Albanije, sta zanikala obdolžitev grške monarhistične vlade, da so enote neke mednarodne brigade invadirale Grčijo iz Albanije. "Celo Grčija zdaj priznava, da so poročila, objavljena v zadnjih 48 urah, pretirana," je rekel Vilfan. Albanski reprezentant je označil poročila za grške provokacije.

Vasili Deframis, grški poslanik v Washingtonu, je v svojem odgovoru dejal, "da so dejstva dobro znana. Grčija je bila invadirana po silah, ki so prišle iz Albanije."

Garmatz zmagal s podporo CIO

Baltimore, Md., 16. jul.—Edward A. Garmatz, kandidat demokratske stranke za kongresnika, je zmagal z veliko večino pri volitvah. Podpiral ga je Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij. Namen je bil preizkušnja provizije protidelavskega zakona, ki prepoveduje agitacijo v glasilih delavskih unij v volilnih kampanjah. Garmatz je dobil 12,179 glasov, kandidat republikanske stranke Edward Panetti 3,776 glasov, neodvisnež Simon P. Jarosinski pa 7,070 glasov. Garmatz bo prevzel sedež v kongresu, kateremu se je odpovedal Thomas D'Alesandro, ko je bil izvoljen za župana v Baltimoru v maju tega leta.

Domače vesti

Seja eksekutive SANS

Chicago. — Prihodnjo soboto, 19. jul., se bo vršila prva pokonvenčna seja eksekutive SANS. Zborovala bo v konferenčni dvorani SNPJ.

V bolnišnici

Imperial, Pa. — V bolnišnici Mercy v Pittsburghu se nahajata Frank Vidrich st. in Jennie Kosenina, Frances Godina pa se je po prestani operaciji vrnila domov, kjer je zdaj pod zdravniško oskrbo. Vsi so člani društva 106 SNPJ. Članstvo jim želi hitrega okrevanja.

Iz bolnišnice

White Valley, Pa.—Iz bolnišnice se je vrnila domov Mary Galicic, članica društva 232. Bila je operirana na golši v Women Hospitalu v Pittsburghu in se počuti bolje. Prej je bila že dvakrat v bolnišnici v Wilkinsburgu, Pa.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V Collinwoodu je po dolgi bolezni umrla Frances Turek, roj. Kraševec, stara 69 let, doma iz Vel. Poljane pri Ribnici, v Ameriki 34 let. Zapušča moža, sina Franka, ki je pomožni urednik Ameriške domovine, štiri poročene hčere, šest vnukov in šest vnukinj in več drugih sorodnikov v Ameriki in Kanadi. Bila je članica SDZ in SŽZ.—V bolnišnici je umrla Barbara Eržen, roj. Lutar, stara 50 let, doma iz Nedelice, Prekmurje, v Ameriki 34 let, članica SDZ. Mož ji je umrl pred sedmimi leti. Tukaj zapušča poročeno hčer, dva sinova in dva vnuka, v starem kraju pa sestro in dva brata.—Pri družini Henry Kolegar so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka, enako tudi pri družini William Sterling (Jean Dolenc) v Collinwoodu.—Umrl je tudi John Smerke, doma iz Srednjega Globadola pri Mirni peči, v Ameriki 47 let, član slovaške jednote. Tukaj zapušča ženo, štiri sinove, dve hčeri, šest vnukov in tri sestrične, v Indiani pa bratranca.

Kongres naj uveljavi program pripravljenosti

Salt Lake City, Utah, 16. jul.—J. Strom Thurmond, governer Južne Karoline, je v svojem govoru na konferenci governerjev zahteval, naj kongres uveljavi program vojne pripravljenosti. Udaril je po Rusiji in jo obdolžil, da je potisnila svet na pot, ki vodi v vojno. Prej je govoril pred governerji državni tajnik Marshall.

GENERAL MOTORS BO USTAVILA PRODUKCIJO AVTOMOBILOV

Detroit, Mich., 16. jul.—Korporacija General Motors je naznanila, da bo ustavila produkcijo potniških avtomobilov prihodnji teden zaradi pomanjkanja jekla. To pomeni, da bo okrog 180,000 delavcev počivalo.

C. E. Wilson, predsednik korporacije, je dejal, da bodo tovarne divizije Fisher Body in one, ki izdelujejo avtomobile znamk Chevrolet, Pontiac, Oldsmobile, Buick in Cadillac zaprle vrata. Te tovarne so v michiganskih mestih.

Tovarne korporacije v drugih državah bodo tudi ustavile obrat, ko bodo zaloge jekla, ki se potrebuje pri produkciji avtomobilov, izčrpane. Domneva je, da se bo produkcija potniških avtomobilov znižala za 25,000 v enem tednu zaradi ustavitve dela.

Wilson je dejal, da je zaprtje tovarn posledica razburkanega položaja v jeklarski industriji, povezana s situacijo v premogovni industriji v prvih dveh tednih tega meseca. Dovoz jekla in jeklarskih produktov je padel in korporacija se je odločila za ustavitev obrata.

Tovarne, ki izdelujejo električne ledenice in drugo električno opremo, ne bodo prizadete. Produkcija v teh tovarnah se bo nadaljevala. Prej je korporacija znižala produkcijo tovornih avtov.

Zatiranje delavskega gibanja v Turčiji

Ameriški protidelavski zakon omenjen kot vzorec demokracije. Voditelji delavskih unij aretirani

Ankara, Turčija. — (ALN) — Vlada se sklicuje na protidelavski Taft-Hartleyev zakon, sprejet v ameriškem kongresu, v zatiranju delavskega gibanja v Turčiji. Njen argument je, ako Amerika, ki se ponaša, da je največja demokracija na svetu, ima tak zakon, zakaj naj bi turški delavci vodili opozicijo proti sprejetju sličnega zakona.

To linijo zagovarja list Ulus, napol uradno glasilo vlade. "Nov zakon v Ameriki o kontroli unij," piše ta list, "zasluži našo pozornost. Ker je bil sprejet v deželi, ki predstavlja zibelko temeljnih svoboščin, ni nobenega vzroka za opozicijo proti sličnemu zakonu v Turčiji. Na to dejstvo opozarjamo one, ki kritizirajo naš zakon."

Primerjava ameriškega zakona s turškim zakonom je značilna. Politične akcije s strani turških unij so prepovedane, kakor tudi stavke. Nobena unija ni legalno priznana, ako se ne odpove stavki kot sredstvu za zboljšanje položaja svojih članov. Namen turškega zakona, ki je bil uveljavljen v marcu tega leta, je uničenje delavskega gibanja.

Takoj po uveljavljenju zakona so bili voditelji obstoječih delavskih unij aretirani. Skoro vsi so še v ječi. Turški delavci imajo izkušnje iz borb proti takim zakonom. Iščejo unijske pravice od leta 1923, ko je vlada začela izvajati industrijski program. Deset let pozneje je bil sprejet prvi delavski zakon v Turčiji. Določal je osem ur dela na dan, toda priznaval ni delavcem pravice do organiziranja in oklica stavk.

Zakon je ostal na papirju deset let. Provizije glede osemurnika se niso izvajale. Pred dvema letoma je Turčija občutila posledice socialnih reform v evropskih državah. Sprejet je bil nov zakon, ki je dovoljeval organiziranje unij in političnih strank.

Med novimi političnimi strankami, ki so bile ustanovljene po sprejetju zakona, je bila socialistična stranka delavcev in kmetov. Lotila se je gradnje močnega delavskega gibanja. Dosegla je velike uspehe v organiziranju rudarjev, kovinarjev, oblačilnih in drugih delavcev. Izgledalo je nekaj časa, da se bo delavsko gibanje razvilo v Turčiji. V tem je vlada videla nevarnost in odločila se je razbitje delavskih unij.

Sporazum o ustanovitvi organizacije

Pariška konferenca odobrila priporočila

Pariz, 16. jul.—Reprezentanti šestnajstih zapadnih evropskih držav so se soglasno izrekli za ustanovitev organizacije, v katere področje naj bi bi spadala sestava programa za ekonomsko rekonstrukcijo Evrope zunaj sfere sovjetskega vpliva in v smislu načrta ameriškega državnega tajnika Marshalla.

Tretja plenarna seja konference je trajala samo 45 minut. Na tej so bila odobrena priporočila odbora za pravila glede vzajemne kooperacije. Pet odborov je bilo formiranih; eden je eksekutivni, ostali pa tehnični. Slednjim je bil poverjen pregled evropskih virov. Odbori bodo morali tudi ugotoviti, kako veliko pomoč v ameriških dolarjih potrebujejo evropske države.

Paul-Henri Spaak, belgijski premier, je razčlenil stari francoski izrek "Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal." Namesto Boga je omenil Ameriko, ki je pripravljena pomagati Evropi.

V svojem govoru je Spaak oplazil Rusijo in države v sferi njenega vpliva, ker so zavrnile povabilo, naj pošljejo reprezentante na pariško konferenco.

Grška armada obkolila rebelno silo?

Atene, Grčija, 16. jul.—Vojni minister Napoleon Zervas je naznanil, da je grška armada obkolila rebelno silo okrog 2,000 mož in da je zdaj v pasti. Dostavil je, da gerilska ojačanja še vedno prihajajo iz Albanije v Grčijo. Zervas ni razkril moči ojačanih sil. Prej je vojni urad naznanil, da je šest močnih gerilskih enot zbranih v Grčiji v bližini albanske in jugoslovanske meje. Načelniki ameriških in britskih vojaških misij v Grčiji so se udeležili seje članov grškega generalnega štaba, na kateri je bila razprava o situaciji.

Načrt o nasledstvu pred Trumanom

Nižja zbornica dovršila akcijo

Washington, D. C., 16. jul.—Na podlagi zakonskega načrta, ki je bil sprejet v obeh kongresnih zbornicah in je sedaj pred predsednikom Trumanom, bo kongresnik Martin, vodja republikanske večine postal predsednik Združenih držav v slučaju smrti ali nesposobnosti Trumana, preden poteče njegov termin l. 1949.

Načrt se tiče nasledstva. Nižja zbornica je dovršila akcijo s sprejetjem načrta z ogromno večino glasov. Za načrt je bilo oddanih 365 glasov, proti pa samo enajst glasov.

Senat je sprejel načrt v isti obliki kot ga je zbornica s 50 proti 35 glasovom. Linija nasledstva je bila spremenjena, ker Amerika nima podpredsednika od smrti predsednika Roosevelta. Truman, ki je bil podpredsednik, je nasledil Roosevelta.

Načrt določa, da je prvi naslednik, če Amerika nima podpredsednika, predsednik nižje zbornice, drugi pa začasni predsednik senata. Martin je sedanji predsednik zbornice.

Pričakuje se, da bo Truman podpisal načrt, ker je sam sugeriral revizijo nasledstva, ki je v veljavi od leta 1886.

Preiskava lojalnosti federalnih uslužbencev

Washington, D. C., 16. jul.—Načrt, ki določa preiskavo lojalnosti federalnih uslužbencev in onih, ki so vložili aplikacije za službe, je bil sprejet v nižji kongresni zbornici s 319 proti 61 glasovom. Po sprejetju je bil poslan senatu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $8.00 na leto, $4.00 za pol leta, $2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $9.50 za celo leto, $4.75 za pol leta; za inozemstvo $11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $8.00 per year, Chicago and Cook County $9.50 per year, foreign countries $11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Čuvanje grške "demokracije"

Če bo Amerika tako čuvala "demokracijo" v Grčiji kakor je začela, se bojimo, da se bo pretežni večini Grkov začelo dozdevati, da so po "osvoboditvi" prišli z dežja pod kap. V mislih imamo one Grke, ki so proti domači in tuji reakciji, proti domačemu in tujemu fašizmu, pa naj prihaja iz Nemčije ali Italije ali pa še bolj daleč z zapada. Kolikor nam je znano, so ti ljudje v večini tudi na Grškem, toda odkar so jih zapadne sile "osvobodile" nekako pred tremi leti, si le manejo oči in se vprašujejo, kako je vse to mogoče. In to posebno, ko se spominjajo, kako so jim zapadne sile obljubljale demokracijo, štiri svoboščine, atlantski čarter in podobno. Po "osvoboditvi" pa so postali kolonija zapadnega imperializma, ki je zopet postavil na tron domačo monarhofašistično reakcijo, s katero vlada nesrečno Grčijo. Na boljem so le toliko, da zdaj ne umirajo od gladu, toda o svobodi in demokraciji pa ni dosti več sluha kot ga je bilo pod nemškimi okupatorji. Vsa svoboda je v zakupu monarhofašistične reakcije, ki je pod varstvom bajonetov z zapada. Razlika je le v tem, da so ti bajoneti pobarvani z "demokracijo" namesto s Hitlerjevo svastiko.

Te misli se nam pode po možganih, ko opazujemo najnovejše dogodke v Grčiji in "našo" glupo intervenčno politiko, ki jih očividno sankcionira, ako jih ni v precejšnji meri tudi sama sprožila. Značilno je vsekakor to, da se po vseh videzih grška reakcija danes počuti bolj trdno na konju kot se je pred ameriško intervencijo po razglasu "Trumanove doktrine". Najnovejši izbruhi policijskega terorja tudi pokazujejo, da je danes v Grčiji manj osebne svobode in več strahu pred monarhofašistično strahovlado kot ga je bilo še pred nekaj meseci, dokler so bili tam samo angleški bajoneti. Kot izgleda, se hoče Amerike na vsej črti kompromitirati in umazati vsaj tako ali pa še bolj globoko kot se je Anglija. Za človeka, ki spoštuje to deželo v drugačnem smislu kot oni, katerim je lov za profitom in bogastvom glavni cilj življenja ali pa igranje "power politics" pri lovu za tem ciljem, je to ponižanje in blasfemiranje Amerike nekaj bolečega. Namesto da bi njeni predstavniki čuvali njen prestiž, ga pa potiskajo v blato!

★

Vsaka zunanja intervencija v kakšni državi je slaba, ker pomeni vmešavanje v notranje zadeve; to vmešavanje je navadno zgolj imperialistično s strani močnejše države ali velesile. Klasičen dokaz temu je danes Grčija. Zunanja intervencija se da opravičiti le, ako se kakšna država pripravlja na agresivno vojno ali ograža sosede, ali pa kjer divja črna reakcija, ki ljudstvu ne da dihati. Ampak taka intervencija bi bila danes upravičena le s strani Združenih narodov, to je višje svetovne sile, ne pa s strani kakšne posamezne države.

Toda ako Ameriki ni dala žilica, da ne bi intervenirala v Grčiji, bi bila njena intervencija manj grenka in bolj na mestu, ako bi služila za očiščenje grške monarhofašistične reakcije in upostavitvi demokratičnega režima. Sicer bi bili Grki to že sami napravili, ako bi ne bilo zunanjega vmešavanja. Ampak zapadne sile, ki se toliko sklicujejo na demokracijo in svobodo narodov, jim niso dale te prilike iz znanih imperialističnih razlogov. Dejstvo je, da je Amerika zdaj gospodar tudi v Grčiji in da bo tamkajšnja vlada morala tako delati kakor ji bo narekoval ta gospodar. V Grčiji lahko izsili pomiritev in dalekosežne notranje reforme, ali pa podpira monarhofašistično reakcijo. Izgleda, da so se v Washingtonu odločili za slednjo alternativo. Dokazov je več.

★

Prvi dokaz za to domnevo je velika "čistka", katero je zadnje dni inscenirala grška vlada. Zadnji teden je grška policija s pomočjo armade preko ene same noči polovila čez tri tisoč oseb, ki so bile "osumljene kot subversivne", jih naložila na ladje in odpeljala na otoke v koncentracijska taborišča. Vse to brez vsake sodnijske procedure. V poročilih iz Aten smo čitali, da so po izjavi vladnih krogov to čistko vnaprej sankcionirale "zunanje sile". Te "zunanje sile" so seveda Amerika — Washington. Ker niso kovači javnega mnenja v tej deželi dvignili nikakšnega vala ogorčenja nad tem grškim terorizmom, je zadnjo nedeljo ponoči grška policija napravila novo racijo, v kateri je prijela še tri tisoč "osumljenih subversivcev". V ameriškem meščanskem tisku tudi danes ne vidite nobenih kričavih napisov, nobenega ogorčenja, nobenih protestov. Ako bi se bilo kaj takega zgodilo v kakšni evropski državi, ki je pod sovjetskim vplivom, odnosno le desetina enega odstotka, to bi bilo krika po vsej deželi! V Washingtonu in v uredništvih "svobodnega" tiska bi niti spati ne mogli.

Drugi dokaz je izjava Dwighta Griswolda, katerega je Truman izbral za ameriškega načelnika v Grčiji in kateri je na predvečer svojega odhoda na Balkan odprto dejal, da je ta "čistka" v skladu z ameriško politiko. Grška reakcija ima v osebi Griswolda torej dobrega zaveznika. Značilno je, da Truman za to mesto ni mogel dobiti kake bolj ugledne osebe, ki bi bila tej zavoženi politiki sposobna dati vsaj malo prestiža. Na razpolago mu je bil edino Griswold, totalno diskreditiran republikanski politikant iz Nevade.

★

Te čistke so prišle kot odgovor grške vlade, in gotovo tudi Washingtona, na prizadevanje demokratičnih sil za pomiritev dežele na podlagi novih volitev, amnestiranja vseh političnih jetnikov in potrebnih notranjih reform. Na te ponudbe in prizadevanja je grška reakcija na eni strani odgovorila z novimi represijami, na drugi strani pa s poročili, očividno fabriciranimi, o novih "invazijskih" sunkih iz Albanije po nekakšni "mednarodni brigadi" in albanskih muslimanih ter o snovanju rebelne vlade v grških gorah. (Kakor da bi taka vlada že ne obstajala na teritoriju, katerega kontrolirajo gerilci!)

Vse to je bilo inscenirano, da grška reakcija Griswoldu pripravi primeren sprejem. Njemu je Truman dal na razpolago svoje "novo "superletalo", kar tudi ni brez političnih značilnosti. S tem letalom je bilo poslano v Atene tudi truplo pokojnega grškega poslanika v Washington. Toda značilno je, da se poslanikova žena ni hotela vrniti domov vsled tega, ker pravi, da je sedanja grška vlada — fašistična. Tega nismo čitali v kakem meščanskem listu, marveč v poročilu Federaliziranega tiska. Po vseh videzih je namen Washingtona, da to fašistično vlado še bolj utrdi.

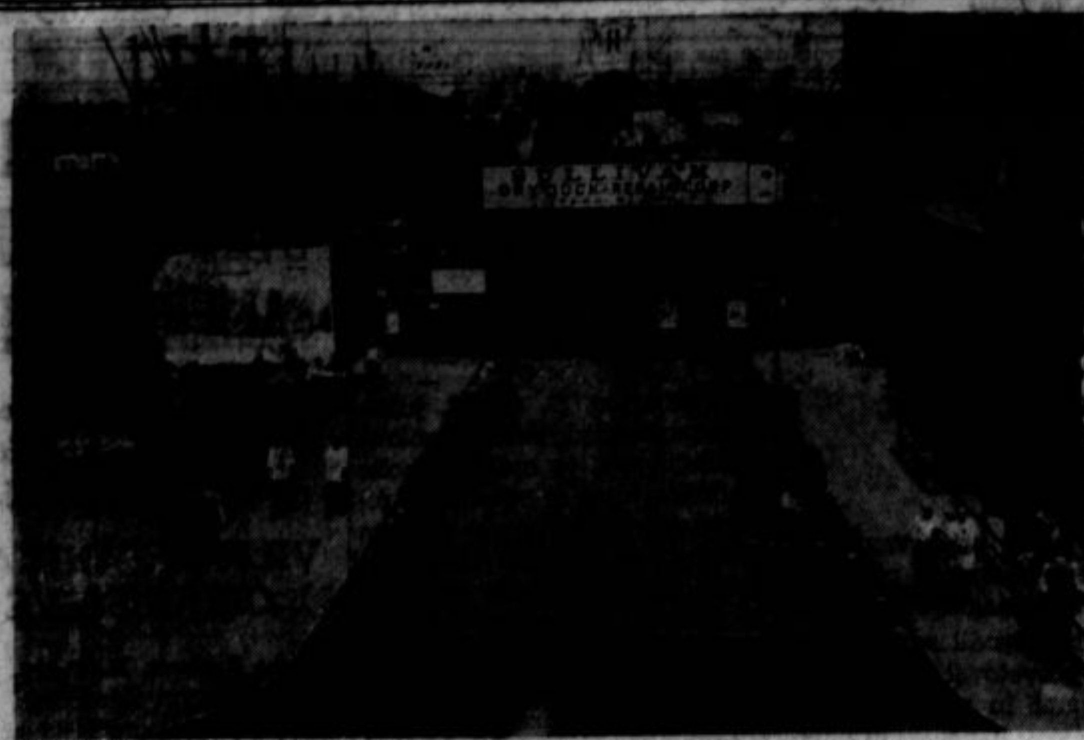

V vseh vzhodnih privatnih ladjedelnicah počiva vse delo, kar so na stavki vsi delavci, po številu 67.000, člani industrijske unije ladjegradnikov CIO. Zahtevajo 13c več na uro, šest plačanih praznikov na leto in daljše počitnice. Na sliki je videti piketiranje pred ladjedelnico Bethlehem Steel v Brooklynu, N. Y.

Piknik ženskega kluba SND uspel

Detroit, Mich. — Vremenski bogovi so nam letos dokaj naklonjeni, kajti zmeraj nam pošiljajo nekoliko mokrote. Vročina nas še ni dosti nadlegovala to poletje, gotovo pa bomo dobili še nekaj vročih dni, predno se bo to ljubo poletje spet poslovilo. Lepa zelena narava je v tem času res krasna, kajti vse je odeto s krasno pisano odejo. Krasno cvetje kaže lepe glavice povsod, kamor pogleda oko.

Ženski klub, ódsek Slovenskega narodnega doma na John R st., je priredil svoj piknik dne 4. julija na Potočnikovi farmi. Udeležba je bila dokaj velika in zabave je bilo dovolj za vse. Korun je igral na harmoniko in lepo slovenske petje se je razlegalo po krasnem logu. Izletniki so sedeli pod lepim drevjem, ki nudi prijetno senco. Nikjer ne bi dobili tako lepega in primernega prostora kot na Potočnikovi farmi.

Klubov odbor se v imenu ženskega odseka iskreno zahvaljuje vsem, ki ste se udeležili tega izleta in tako pripomogli blagajni do boljšega uspeha. Iskrena zahvala tudi Frances in Jacku Babiču za darilo, ki sta ga poklonila ženskemu klubu, kar je tudi precej pomagalo blagajni.

Moj mož in jaz se iskreno zahvaljujeva Jennie in Joevu Oblaku za poslano lepo razglednico iz Oregona. Pišeta, da se imata dobro na počitnicah in da češnje pridno obirata. Lepo pozdravljam oba in vse naše prijatelje.

Anna Serdoner.

Naša pionirska leta v državi Wyoming

Sacramento, Calif. — Moj sorodnik, bivši učitelj, sedaj v pokoju, mi poroča iz Ljubljane, da so pakete in denar točno prejeli. Pošiljka je šla po zračni pošti. Teta, ki je že v visoki starosti, je bila zelo vesela daril, zlasti pa kave. Tudi kopije Prosvete, ki so bile v zavoju, so dobili nepoškodovane. Posebno se jim je dopadla uradna številka Prosvete, zlasti pa njemu, ker se rad uči angleščine. Iz Londona prejema Daily Worker.

Poslane pakete so tudi prejele nečakinje in sestra in se do sedaj ni še nič izgubilo. Žal, da so jim čevlji pretesni. Poroča mi, da želi št. 39. Katera številka naj bi bila to? Žal, da nisem ohranila pojasnila o tem, ki je bilo priobčeno v Prosveti. (Od vsake številke ali mere, ki velja v starem kraju, odštejte 32, pa dobite pravo mero. Torej za številko 39 velja tukaj številka 7 ali 7½.—Ured.)

Prosveta prinaša zelo zanimiva poročila z vsega sveta. Zlasti so zanimiva poročila od Franja Aleša iz Ljubljane, ki redno poroča o razmerah v stari domovini. Iz teh človek dobi jasno sliko o tamkajšnjih razmerah in delu pri obnovi. Zadnje čase pa je poslal serijo lepih slik, ki nam predočajo velikanski zalet, ki ga vrši nova Jugoslavija na vseh področjih ustvarjanja. Upam, da se bo tudi Pavel Berger oglasil in poročal o svojih vtisih v Jugoslaviji. On se je srečno prifural z letalom v Evropo in se sedaj nahaja v Trstu, od tam pa obiskuje svojce v Sloveniji.

Priznanje za zanimive dopise gre vsem dopisnikarjem, ki pridno pišejo dopise. Seveda, večina rajši čita kot piše, vendar pa gre v pisanju prvenstvo moškim, ki se pogosto oglašajo. Ženske imajo več drugega posla. Po dolgem času se je spet oglasil William Brumschmid. Saj se spominjam na list Narodni Vestnik, ki je med prvo svetovno vojno izhajal in prinašal dolgo povest. Žal, da se tako vešči rojaki večkrat ne oglasijo v Prosveti.

V tistih skicah je marsikaj zanimivega, na marsikaj me spominjajo, kar sem čitala v Jurčičevih spisih, le o turški vojni mi bilo jasno. Kot otrok sem namreč slišala pravljico, da je Marija s Šmarne Gore Turkom zastavila pot, nakar so jo ucvrli nazaj. Pravljica dalje pravi, da so se turški vojaki po zaslugi Marije pogrezali globlje in globlje v zemljo, ostali pa so zbežali. Vsled tega je tam nastala božjapot. Razume se, da je to le bajka. Na Slovenskem so imeli vsepolno takih pravljic, s katerimi so ljudi opajali. Partizani se gotovo niso zanašali na nobene take "čudeže," ampak so sami opravili delo proti sovražniku in domovino osvobodili.

Pred kratkim sem čitala dopis Chas. Kramerja iz Milwaukeeja, v katerem omenja umrlo naselbino Sublet v Wyomingu. Večina, ki smo tam živeli, ima enake spomine o veselih in žalostnih dogodkih. Mi smo tja dospeli leta 1909. Takrat ni bilo tam ne bolnišnice ne zdravnika, skoraj pa ni bilo dneva, da ne bi koga v premogorovu potolklo. Bilo je vse zelo primitivno. Stanovanja ni bilo mogoče dobiti, zato smo živeli v tenti ali šotoru, zima pa huda, pa tudi poleti ni bilo prijetno v tenti vsled vročine. Naj dodam, da je bilo najbližje središče tiste okolice mestece Kemmerer.

V tisti naselbinici smo imeli tudi oskrbnika, ki smo ga nazivali Slepi Joe. On nam je preskrbel "bunk room," torej nekako skupno ležišče s posteljami druga nad drugo, kakor na ladji. Pa so podrli tiste postelje, nakar sem vse počistila v nadi, da bo boljše od tente ali šotora, pa smo se zmotili. V tistem "bunk roomu" ni bilo mogoče spati vsled obilice stenic. Šele po dolgem čiščenju in razkuževanju smo stenice pregnali oziroma uničili. Časi se pač spreminjajo.

Tiste čase je tam živel neki superintendent, dobra duša, ki nam je preskrbel primerno hišo. Ena soba je bila dokaj prostorna, tako da smo lahko imeli več obiskovalcev, nakar smo se začeli zanimati za ustanovitev društva. Kmalu potem smo ustanovili društvo št. 12 SSPZ. Seje so se kajpak vršile pri nas. Vse je šlo v lepi slogi naprej, dokler ni tisti Slepi Joe naselel nekemu sebičnežu in škodoželjnežu, češ, da seje in zabave se ne bi smele vršiti v privatni hiši.

Pa je prišel Joe in nam odkazal hišo z dvema sobama, selitev pa v 14 dneh. Pričakovali smo naraščaj v družini. Kako sem se počutila v takem položaju, se pač lahko razume. Prišlo je kot strela z neba. Priznanje pa moram dati našim rojakom, ki so odločno izkazali s požrtvovalnostjo. Sklicali so skupno sejo v prid nam in zmagali smo! Tam smo ostali še dve leti, obdržavali seje in imeli zabave. Potem smo si postavili lastni dom, v katerem smo ostali dve leti.

Tako je bilo tista leta na Subletu v Wyomingu, v naselbini, ki je sedaj izumrla oziroma je zapuščena. Leta 1914 smo se poslovili od naših dobrih rojakov. V resnici je bil neznansko otožen pogled na okolico ob poslovitvi. Kajti tam ni manjkalo slovenskega petja, godbe in zabave, da se je človeku zdelo, kakor bi bil v rojstni domovini. Na vse to so mi ostali vtisi spominov na čase, ki so bili v tistih goratih krajih Wyominga.

Rojakinja Franca Felician je bila blaga, dobra duša. Marsikateri porodnici je nudila pomoč. A nesrečna žena je v veliki katastrofi zgubila moža in sina. Spominjam se tudi Kočevarjevih. Ona je bila sestra France. Kočevarjeva sta že mrtva. Franca sedaj stanuje v Kemmererju, Wyo. Pred štirimi leti nas je obiskala in bila je še vedno veselega razpoloženja.

Ob tej priliki mi uhajajo spomini na mojega pokojnega moža in očeta, ki je umrl dne 13. julija 1940 v Grass Valley, Calif. Torej je minilo že dolgih sedem let, odkar se je poslovil od nas. Od takrat se je že marsikaj spremenilo, ampak njegov boj za obstanek je končan in sedaj mirno spi nevzdramno spanje. Blag mu spomin!

Louise Petach.

Piknik društva 280

Delmont, Pa. — Društvo 280 SNPJ bo priredilo piknik v Beechwood parku v nedeljo, dne 20. julija. Za ples bo igral Frankov Trio vesele polke in prijetne valčke. Začetek ob 3. popoldne. Na razpolago bo obilo jedače in pijače, tako tudi sladoled in druge d o b r o t e. Uljudno ste vabljeni vsi, da se udeležite.

Joseph Rebitch.

S pota

Chisholm, Minn.—Že dalj časa se nahajam na obisku po železnem okrožju Minnesote, ki je znana kot "mrzla" država, ampak sedaj je prav "vroča", kajti nanjo se je uprlo blagodejno sonce in jo razgrelo ter izvabilo iz zemlje obilo zelene in pisane krasote.

Opazoval sem hitro rastoče pridelke po malih kmetijah, v krasnih vrtovih in drugod. Zlasti me zanima moderno urejen Narodni dom na Chisholmu. Dolgoletne želje so se izpolnile in sedaj je Dom izborno urejen, najlepše kar jih imajo rojaki v teh krajih.

Skratka: Letošnje poletje v Minnesoti je naravnost krasno. Narava je spremenila vse širne pokrajine minnesotske v zemeljski raj v pogledu prirodne lepote.

Matija Pogorelc.

Piknik Slovanskega kongresa v nedeljo

Detroit, Mich. — Organizacija Michigan Slav Congress bo priredila svoj letni piknik v nedeljo, dne 20. julija, na splošno znanem prostoru Welcome Park, Main st. in 15½ Mile rd. Slovanski kongres za državo Michigan prireja svoje letne piknike že nekaj let in udeležba je vselej velika.

Kakor vselej bo tudi na letošnjem pikniku postrežba izvrstna, manjkalo pa ne bo tudi političnih razprav. Kajti navzoči bodo dobri govorniki, ki bodo razpravljali o delavskem položaju in drugih važnih zadevah, tako tudi o Callahenovem zakonskem predlogu.

Delo in stroški kongresa so vam znani, zato ste vsi Slovenci iz Detroita, Windsorja in okolice bratsko vabljeni, da se udeležite tega važnega piknika v obilnem številu. Obenem bomo imeli priliko seznaniti se z drugimi Slovani na tem pikniku. Za mladino bo tudi dovolj zabave in razvedrila.

Martin Cetinski.

Prekrasna je spomlad na Golici, Slovenija, v morju opojno dišečih narcis.

Prešeren bo imel piknik v soboto

Chicago, Ill.—Javnosti je [...] več ali manj znano, da bo [...] soboto, dne 19. julija, popoldn[e] in zvečer moonlight piknik pe[v]skega zbora Prešeren na zn[a]nem Keglovem vrtu v Willo[w] Springsu, Ill.

Ta piknik se bo vršil na sob[o]to zato, der ni bilo mogoče d[o]biti prostora za nedeljo. Vsl[ed] tega so se mlajši člani mošk[e]ga zbora Prešeren zavzeli, da [...] priredi piknik pri "luninem s[vi]tu". V preteklih letih je Pr[e]šeren prirejal piknike v raz[ne] dobrodelne namene; letošnji [...] bo v korist zbora.

Zbor Prešeren, zlasti pa m[la]dina, ki je vodilna sila te pri[re]ditve, uljudno vabi vse prijatel[je] in znance ter vso slovensko j[av]nost v Chicagu in okolici, [da] pridete na ta piknik ter se [...] dete s Prešernovci, tako tud[i z] drugimi znanci in prijatelji.

Za ples bo igral Joe Kov[...] in njegov orkester, katerega [...] skočnice so že marsikomu z[...]ne. Prijazni Keglovi prostori [so] tudi že vsem znani, Prešeren [...] je tudi že vsem poznan, z[ato] zbor upa, da posetite ta pik[nik] v obilnem številu. Vstopnina [je] prosta, postrežba bo dobra [in] prostora bo za vse dovolj.

Naložite v svoje avte p[...] članov svoje družine še sv[...] prijatelje in znance, pa jo m[ah]nite na Prešernov moonli[ght] piknik to soboto zvečer. [Na] Keglovem vrtu bo 19. julija [obi]lo zabave in razvedrila za v[se]. Na svidenje!

Zbor Prešeren.

Svidenje po dolgih šestindvajset letih

Benld, Ill.—Kot članica [...]zornega odbora Women's Au[xi]liary za državo Illinois, sem [mo]rala iti pregledovat poslo[vne] knjige v Mascoutah, Ill., k[jer] glavna tajnica živi tam. O[be]nem sem obiskala rojakinjo J[ul]ko Jesenik, ki je doma iz D[...] pri Št. Rupertu, po domače [...]vrenkova Julka. V Mascout[ah] sem bila tudi lani v oktobru, [a] za Julko nisem vedela, pozn[eje] pa mi je povedal J. Rugel, [da] ona živi tam.

Julka me ni poznala, zelo [se] je začudila, od kod sem pri[šla in] kaj delam tukaj. Rekla sem, [...] lačna pač nisem, da sem ve[...] vesela, kakor sem bila; vel[i]krat se nasmeje, kadar se n[...]spomne v zvezi z dogodkom, [...]ko sem Slugovi Meti balo vo[zila]. Žal, da ni bilo dosti časa [za] daljši razgovor, ker sem im[ela] druge opravke. Zato bom [...] Julko še obiskat, da se bove t[...] podrobno razgovorile.

Obenem sem se spoznala [...] z Martinom Dolencem, tajnik[om] društva 301 SNPJ, ki šteje [...] članov. Na teh tucat članov [...] lahko skupaj drži. Mož je [...] prijazen in sedaj je v pen[ziji], potožil pa je, da država sl[abo] skrbi za stare, dober si samo [to]liko časa, dokler garaš. Naj [...]dam, da se je Julka zelo sp[re]menila, kakor smo se vsi d[ru]gi. Zelo je potrta, ker se j[i je] lani dne 19. avgusta sin p[one]srečil.

Tukaj vlada precejšnja vr[oči]na, vrtovi se bodo začeli km[alu] sušiti, ker je zemlja izbita [od] velikih nalivov. Krompir je [...]lo lep, kar predebel, jemo pa [...] že od 30. maja. Seveda je t[...] druge zelenjave dovolj. Tu[kaj] moramo zgodaj spomladi sad[iti], kajti v juliju precej prit[isne] suša.

Rudarske počitnice so min[ile] in zopet delajo vsak dan. [V] Washingtonu dobro udrihajo [po] nas, ampak je pač vrag, ker [nas] nihče nič ne vpraša. Slove[nci] se pa kar sami med seboj "k[...]štvamo", četudi nam nič ne p[o]maga. Stvar gre kar po svoj[em] tiru naprej tako, kakor "velj[...]možje odločijo.

Anna Widmar.

V Prosveti so dnevne vesti, [...] ne in delavske vesti. Ali [...] čitate vsak dan?

NE VEČ POEDINCI – AMPAK MNOŽICE GOJIJO ŠPORT V NOVI JUGOSLAVIJI

Priredil FRANJO ALEŠ, Ljubljana

Smučanje je zajelo velike množice delovnih ljudi obeh spolov. V Sloveniji so prekrasni tereni za zimski šport. V Planici imamo skakalnico svetovnega slovesa. Slika prikazuje skupino smučarjev pred tekmo na Gorenjskem.

Razvijamo jadralni šport. Slika prikazuje vzlet jadralnega letala nekje na Dolenjskem.

Po slovenskih brzicah naši "kajaši" gojijo kajaški šport.

Kolesarstvo je tudi eden od priljubljenih športov. Slika prikazuje jugoslovanskega zmagovalca Avgusta Prosineka, ki je zmagal na kolesarskih dirkah v Rumuniji ("okoli Rumunije").

Iz "telesno kulturne" parade na Jesenicah.

Čez drn in strn. Kdo bo prvi? – Na letošnjem spomladanskem "crossu" se je udeležilo skoro 7.000 Ljubljančanov.

Jadralni center na Notranjskem: vzlet jadralnega letala.

Prizor iz hockey tekme v Zagrebu.

Jeseničani so organizirali smučke tekme. Prizor iz jeseniških smučarskih tekem.

Živahno je vrvenje slovenske mladeži, ki se udejstvuje v jadralnem športu. Slika prikazuje jadralni center na Dolenjskem.

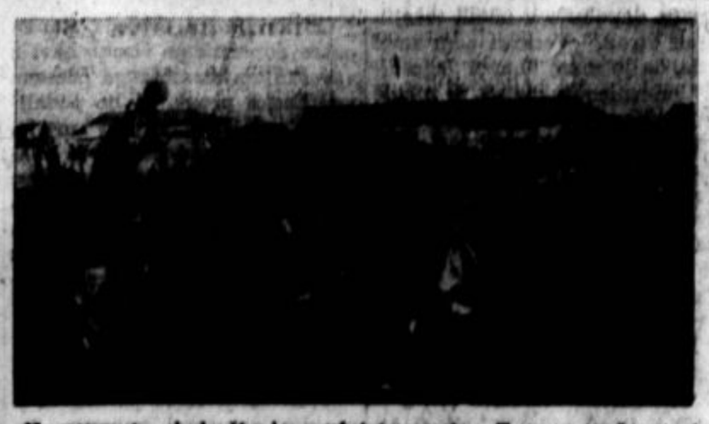

V nogometu vlada živahno udejstvovanje. Ta panoga športa je najbolj razvita. Slika prikazuje prizor iz tekme v Ljubljani med "Železničarjem" in "Svobodo".

Jugoslovanska reprezentanca v Chamonixu (Švica).

Primorske vesti

Puljski begunci se vračajo

Mnogim beguncem iz Pulja, ki jih je lažna propaganda proti novi Jugoslaviji kruto prevarila, se sedaj odpirajo oči. V Trst se je zatekla med drugimi tudi neka I. Antoni, ki je zaman trkala na razna tržaška vrata za pomoč. Končno je svoje tegobe bojazljivo zaupala slovenski hišnici, članici SIAU. Hišnica je odpeljala zapeljano I. Antoni na sedež SIAU, kjer so ji dali potrebna sredstva za vrnitev v Pulj. Antonijeva je pred svojim odhodom iz Trsta izpovedala, da je v Vidmu še mnogo beguncev, ki bi se radi vrnili v Pulj, pa jih zmerom iznova vračajo v taborišče. Dejala je: "Sedaj vem nekaj več. Nas siromake so varali, bogatini pa, ki so netili sovraštvo, se vozijo po Italiji v luksuznih avtomobilih in stanujejo v razkošnih stanovanjih."

•

Peklenski stroj v Tržiču

Neofašisti so vrgli peklenski stroj v trgovino z zelenjavo, ki je last zavednega protifašista Romana Zorzina. Škoda znaša nad 500,000 lir. Poškodovana so tudi sosednja poslopja, zlasti okna. Za napadalci poizvedujejo.

•

Zmerom novi priseljenci

Kljub občutni gospodarski krizi v Trstu narašča dotok priseljencev. Dočim izkazuje prebitek prebivalstva v marcu 639, aprila 845, je v maju narastel na 946 ljudi. Gre predvsem za dotok političnih beguncev in vojnih zločincev, ki uživajo zaščito pri tržaških sodiščih.

Izvor starih pisav

Zgodovina pisave posameznega naroda je v splošnem povezana z zgodovino njegove kulture. Vsaki naprednejši kulturi odgovarja torej bolj razvita pisava. Vendar pa so bili narodi na visoki kulturni stopnji, ki niso imeli niti lastne pisave, tako n. pr. narodi mikenske kulture. Tudi Kitajci s štiritisoč letno kulturo so ostali glede pisave na zelo primitivni stopnji. Njihov jezik je sestavljen iz enozložnih besed, iz česar izvira, da ima njihov govor mnogo enakozvočnih izrazov. Razne nejasnosti v govoru pa vsaj delno preprečijo s pomočjo naglasa, dočim je razlikovanje pomena besed v pisavi zelo težavno. Zato preprečujejo to pomanjkljivost z ideografsko pisavo, to se pravi, imajo za vsako besedo svoj poseben znak in število posebnih znakov ne znaša nič manj kot 45,000.

Japonska pisava je še bolj komplicirana od kitajske.

Kako tesno je pisava povezana z zgodovino civilizacije in kulture posameznega naroda, nam najbolje dokazujejo Rimljani, ki so od Etruščanov prevzeli velik del svoje civilizacije in tudi pisavo. Runska pisava Germanov se je pa razvila iz starogrške svete pisave."

Slovanski narodi, ki so sprejemali svojo kulturo z vzhoda (Rusi, Srbi, Bolgari) pišejo v cirilici, dočim pišejo zapadni Slovani, kakor Poljaki, Čehi, Slovaki in tudi Slovenci in Hrvati, ki so bili v stiku z zapadno kulturo, v latinici.

Na razvoj abecede pri posameznih narodih je vplivala tudi vera, (pri Egipčanih in Babiloncih), ali pa gospodarstvo, tako n. pr. se važnost poljedelstva v življenju kitajskih narodov odra tudi v pisavi; pojem mlad predstavljata znaka polje in moč ali žito + nož pomeni dobiček, drevo + roka = nabrati.

Praktičnost Rimljanov in Hebrejcev se v njihovi pisavi izraža z okrajšavami.

Spomladanski "cross" je tudi letos zajel tisoče in tisoče starih in mladih, ki so tekli čez drn in strn.

Jugoslovanska štafeta: Vidovič, Pelhan, Klemen, Defirlipis.

KALORIČNA VREDNOST HRANE

Hrana, ki jo uživamo, je telesu potrebna za rast in obnovo stanic, za obnovo moči, ki se je porabila pri delu. Bolnik pa nadomesti z njo zgubljeno telesno moč in se tako okrepi.

Zaužito hrano prebavi človek s pomočjo prebavnih sokov (fermentov), ki jih proizvajajo žleze v ustih, jetrih, črevesju in v slinavki. Ti sokovi hrano razmehčajo in razkroje v tekoče stanje. Črevesje tako predelano hrano posrka in jo odda krvi, ki jo prenaša v vse dele telesa, prav do poslednje stanice.

Kri, ki prihaja iz pljuč, prinaša s seboj kisik, ki ga vdihavamo v pljuča z zrakom. Kisik je potreben za dokončno preosnovo hranilnih snovi v stanicah. Kakor se razvija toplota pri gorenju premoga, tako se razvija toplota tudi pri izgorevanju osnovnih hranil v stanicah ob prisotnosti kisika. Plamena sicer ne vidimo, občutimo pa toploto. Ta je za pravilne telesne procese, kakor so dihanje, gibanje, vzdrževanje telesne temperature, nujno potrebna. Prav tako je tudi za nadaljnje zadovoljivo izločanje fermentov, prebavnih sokov, potrebna pravilna telesna toplota.

Znanost je ugotovila, da je stopnja toplote, ki se razvije ob uživanju različnih živil, različna. Nekatera živila dajejo več toplote, druga mnogo manj. Po množini toplote, ki jo posamezna živila tvorijo, ocenjujemo kalorično vrednost hrane. To toploto namreč merimo *s toplotnimi enotami ali kalorijami*. Ena kalorija vsebuje toliko toplote, kolikor jo je potrebno, da se segreje 1 kg vode za eno stopinjo Celzija.

Kalorična vrednost tolšče je n. pr. 9 kalorij, to se pravi, da 1 g maščobe razvije pri zgorevanju v našem telesu 9 kalorij ali 9 toplotnih stopinj. Kalorična vrednost ogljikov hidratov (sem spadajo sladkor, škrob in staničnina) pa je 4 kalorije.

Maščoba in ogljikovi hidrati se v našem telesu popolnoma izrabijo, to se pravi, da zgore v ogljikovo kislino in vodo.

Če maščobe in ogljikove hidrate primerjamo med seboj, vidimo, da so po kalorični vrednosti zelo različni. Maščobna hrana je mnogo izdatnejša in vzbuja v našem telesu hitro občutek sitosti in moči. Pri uživanju kruha, riža, krompirja itd. pa smo hitro lačni, ker je njihova kalorična vrednost majhna.

Oglejmo si še tretjo skupino živil, ki vsebujejo veliko beljakovin (meso, jajca, mleko). Beljakovine telesu niso tako zelo potrebne za pomoč in proizvajanje toplote, kakor za gradnjo stanic. Njih kalorična vrednost je 5.7. So torej nekako v sredi med tolščami in ogljikovimi hidrati.

Beljakovine pri zgorevanju v našem telesu ne zgore popolnoma. Od njih ostanejo v telesu še neprebavne snovi, ki jih telo izloči. Te snovi so strupene in zaostajajo v telesu zaradi neredne prebave, kar je telesu škodljivo.

Pri pomanjkanju tolšče in ogljikovih hidratov lahko telo brez škode porabi le 1/6 beljakovin, ostale pa porabi za tvorbo stanic, za rast kože in podobno. Potrebnost beljakovinastih snovi za telo se je včasih močno precenjevala. V resnici je potrebno, da odrasel človek sprejme na dan približno 15—25 g beljakovin.

Za večino živil je kalorična vrednost izračunana. Naj navedemo nekaj primerov:

100 g vsebuje	kalorij
svinjska mast	885
presno maslo	762
olje	930
jajca	168
mleko	67
siri	222—358
jabolka	24
goveje meso	323
svinjina	295
teletina	120
riž	340
bela moka	350
koruzna moka	338
hruške	46
sladkor	407
divjačina	190
kokoš	162
gos	488
fižol	315
krompir	80
zelenjava	15— 40
orehi	236

Vemo pa tudi, koliko kalorij je človeku potrebnih na dan. Ljudje, ki veliko in težko delajo, jih porabijo več od onih, katerih delo ni zvezano z velikim, predvsem telesnim naporom. Prav tako nam v poletnih mesecih zadošča hrana, ki ima manjšo kalorično vrednost kot pozimi, ko moramo zaradi nizke zunanje temperature nadomeščati večje izžarevanje toplote našega telesa.

Na m^2 telesne površine se računa 1200 kalorij dnevno za delavca, ki opravlja srednje težko delo. Povprečno pa se računa za človeka, ki počiva, 30 do 40 kalorij, za srednje težkega delavca 40—50, za težkega pa 50—60 na 1 kg telesne teže.

Če vzamemo torej človeka, ki tehta 75 kg in opravlja srednje težko delo, rabi dnevno 3000—3750 kalorij. Za prav težke delavce bi torej morali računati 7000 kalorij.

Nismo pa še vsega opravili, če vemo za kalorično vrednost naše prehrane. Napaka, ki jo lahko zagrešimo, če bi začeli računati samo na kalorije, bi bila ta, da bi bila naša hrana preenostranska. Upoštevati moramo to, da je treba doseči pravilno razmerje hranilnih snovi, in s tem telesu posredovati snovi, ki so mu za zdravje potrebne. S pretežno množino maščob in sladkorja hitro dosežemo določeno količino kalorij, pri tem pa nismo upoštevali rudninskih snovi, beljakovin in vitaminov, ki jih moramo iskati v mesu, zelenjavi in sadju. — *(Po Naši ženi).*

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

KRIVDA

FRANCE BEVK

(Nadaljevanje)

"Če ni treba, kaj bi se kvaril z delom."

"Povejte rajši po resnici: vi nočete, da gre hlapec iz hiše!"

Ana je strmela nekaj časa. V Jožetovem obrazu je brala, da ne more ostati dolžna odgovora, dasi ji je bilo neznano težko.

"No, pa nočem!"

"Zakaj nočete?"

"Jože!" je vzkliknila mati.

"Zakaj nočete?" je sin ponovil z višjim glasom.

"Jože, kakšen si! Sam veš . . . kako je bilo . . . Oče je ležal bolan . . . Hiral je od leta do leta . . . Trpeli smo in garali, posestvo je propadalo . . ."

"Propadlo ni."

"Propadlo bi bilo, da nam ni Bog poslal Ivana k hiši."

"Ha."

Mati se za vzklik ni zmenila. Tok njenih besed se je sprožil, kakor da brani sebe in hišo, ne hlapca. "Učil nas je delati. Dolg smo imeli. Še preden je oče umrl, je bila hiša prosta dolga. Skledo imamo in streho . . ."

"Očeta nimamo . . ."

"Pusti očeta!" se je razburjala mati. "Oče je v grobu . . . Da imamo posestvo in hišo, se moramo zahvaliti Ivanu. Njegove roke nas živijo . . ."

"In tepejo . . . Še oče me nikoli ni udaril."

Jože je stisnil zobe in mračno gledal. Mati ga je prekinila, bala se je novih obtožb.

"Njegov trud je v hiši in noče, da gre v nič."

"Vse samo on," se je razburil sin. "Mi vam nismo nič!"

"Vsakemu svoje," je odgovorila mati. Merila je sina in se čudila njegovi nenadni spremembi. "Tudi njemu smo dolžni hvaležnosti."

"Tudi njemu?" je rasel Jože pred materjo. Ta se ga je bala. Zdel se ji je velik in dozorel. Nikoli ni videla v njem podobnosti svojega moža. Zdaj je v mesečini zrasla iz Jožetove sence popolna Florjanova podoba. Materina hladnost je popustila; ni imela več moči. Lovila je njegove besede in se borila z njimi. Sin je plamenel: "Hvaležnost? Kakšno plačilo zahteva hlapec? Da se dela očeta proti nam otrokom in proti vam . . . mati . . ."

Ob teh besedah se je mati zganila, ko bi jo bil udaril z bičem. Izginil je strah, nekaj drugega jo je zgrabilo za srce.

"Jože! Kaj govoriš!"

Jože se je zgrozil vase. Zdelo se mu je, da je preveč rekel, zakaj tudi njega je zabolelo.

"Jaz ukazujem . . ." je rekla mati po premolku. "Naša hiša potrebuje močnega gospodarja . . ."

Beseda je bila jasna; Jožetu je ni bilo treba še enkrat razlagati.

"Mati, vi se boste poročili?"

Mati je molčala. Pričela se je tresti, stisnila je ustnice.

"Mati, vi se boste poročili?" se je znova izvilo iz Jožeta. Ni mu bilo radi tega, ali se mati poroči ali ne, videl je bodočega očima pred seboj.

Ana je trpela. Ne bi smela tajiti. Vendar se ni mogla odločiti, da bi priznala. Zdaj še ne.

—"N — ne!" je dejala in obrnila obraz v stran.

Sin je gledal v njene senčne poteze. Izpraševal je, dvomil.

"Ne?"

"Kaj ti pride na um?" se je nenadoma razburila mati. "Ne izprašuj me več! Nočem! . . ." Umolknila je in gledala v sinov obraz. Njeno nenadno razburjenje je Jožeta prepričalo, da je lagala. To je Ana spoznala. Razburila se je še bolj.

"To si hotel govoriti z menoj? . . . To si hotel? . . . Tvoja mati sem . . . če ne boš ubogal . . ." Ni izgovorila grožnje. Saj ni vedela, kaj govori. Dostavila je petkrat zaporedoma: "To si hotel? To si hotel? . ."

Jože je molčal. Bil je prepaden nad materinim vedenjem, nad spoznanjem. Čez nekaj minut je znova dobil besedo. Jecljal je, glas se mu je ustavljal v grlu.

"Ne samo to . . . Še nekaj . . . sem vas hotel vprašati . . . Nekaj . . . radi očeta . . ."

Tega Ana ni prenesla. Ognjen val je planil v njeno telo. Vzvihrala je in zakrilila z rokami, da ji je ruta zdrknila do tal.

"Kaj mi hočeš? Molči, molči! Ne govori mi o tem . . . O, molči! . . ."

Pridušen krik je odmel med skalami. Mati je utihnila, preplašila se je lastnega glasu. Pobrala je ruto in zbežala proti domu . . . Sin je strmel za njo . . .

15.

Jesen. Zunaj je ležala megla, čemeren dan je visel pod oblaki, droben, gost dež je padal na zemljo. Ves svet je bil zavit v tančico somraka, vrani so letali po polju.

"Drr — drr — drr —!" V Tkalčevem skednju je neumorno brnela mlatilnica. Otroci so razvezavali ječmenove snope in jih pokladali na kup. Tkalec je stal za mlatilnico, grabil snop za snopom, ga zrahljal in potisnil v železne zobe, ki so se z nevidno naglico vrteli na valjarju, šumeli in požirali. Zrna so pela ko deževne kaplje v vetru, ko udarjajo na šipe. Štirje prašni, znojni možje so gonili mlatilnico. Zdelo se je, da so privezani za ročice, ki jih vlačijo za seboj, mučijo, sesajo, stresajo in jih bodo vrgle prazne in izmučene na kup slame. Mlatilnica je požirala snope vsevdilj, goltala in bljuvala slamo na pod. Zdaj zdaj jo je rahlo zasipala z ječmenovim zrnjem. Julkina sestra, Marjeta, je s kratkimi grabljicami segala po slamo in jo metala v stran. Brdar jo je popadal z vilami, jo potresal, kakor da išče zlata v nji, in jo metal Čufru, ki jo je rahljal znova in jo podajal tretjemu. Ta jo je vrgel Jožetu, ki jo je prevrgel le še parkrat, jo zajel na vile in vrgel visoko na pod. Tam so jo popadle otroške roke, jo vlačile v kraj in tlačile pod streho, za paž, v veselem vzklikanju in smehu.

Ves čas dela nihče ni izpregovoril. Tu pa tam je kdo pogledal soseda, pokazal z roko in zganil z ustnicami. V ropotu je bila beseda neslišna, roka se ni smela ustaviti. Če se je ustavilo, zagnetlo in zamašilo tudi delo. Oči so bile polne prahu in grla so bila suha. Pleve in resine so padale na lase, na obrvi, za srajco, neprijetno ščegetale po znojnem životu in žgale. Zdaj pa zdaj se je kdo le za hip ozrl na padajoči dež, na veter, ki je zgibaval drevje v vetru, na meglo, ki je nalegala po vsem pobočju, nato je znova gledal v snope, ki so ginili izpod rok in tonili v stroju. (Dalje prihodnjič.)

SARAJEVO 1947

(Naslednji članek je napisal ROBERT JUNG, poročevalec švicarskega tednika "Die Weltwoche", ki je obiskal Bosno. V prevodu ga je prinesel Primorski dnevnik, iz katerega ga ponatiskujemo.—Ured.)

Ko sem v Sarajevu vprašal, katera pot vodi k znamenitemu mostu, kjer so koncem junija 1914 padli streli, ki so sprožili svetovno vojno, mi ni prvi trenutek znal nihče odgovoriti. Šele tretja ali četrta oseba mi je znala to povedati. Tisti most in tisti dogodek, ki je za nas zapadnjake združen z imenom Sarajevo, igrata v zavesti nove Jugoslavije samo postransko vlogo. Dijak, ki se je končno pripeljal na ta zgodovinski kraj, mi je v poučljivem, skoro nekako v sočutnem tonu, ki ga rabijo na vzhodu napram "naivnim" nemarksistom dejal: "Upam, da vam je seveda znano in jasno, da bi bila prva svetovna vojna izbruhnila tudi brez onih slučajnih strelov. Nasprotstva med angleškim, francoskim, carističnim in nemškim imperializmom je bilo mogoče urediti le z vojno." Nato je sledilo končno zelo pametno predavanje, iz katerega je izzvenelo, da atentator Gavrilo Princip ni bil zanosen patriot, marveč nepomembno orodje "imperialističnih sil". Titova Jugoslavija je sicer postavila na zid novo spominsko ploščo, katero so Nemci tekom zasedbe odstranili, vendar sedanja Jugoslavija ne pozna "Principovega kulta" (češčenja), kakor se je to dogajalo v dobi med obema vojnama.

Ime Sarajevo vzbuja danes pri Jugoslovanih druge predstave. Tukaj se nahaja izhodišče "mladinske proge"', dolge skoro 240 km, ki jo bo tekom šestih mesecev zgradila mladina vseh ljudskih republik in vseh slojev in ki bo združevala bosansko industrijsko področje z glavno železniško črto Beograd-Zagreb. Sarajevo iz leta 1947 ne označuje oni mali mostiček z izhojenimi pragovi izza leta 1914, marveč ogromna lokomotiva, ki se je ikrcala na baročni Markov trg, kakor naplavljeni kit. Na "Principovem mostu" je pričela vojna, tukaj pa naj prične pot v mir, večje blagostanje, v dobo mednarodnega bratstva. Na mladinski progi bodo to poletje delali namreč ne samo jugoslovanski dijaki, marveč tudi gostje iz Nove Zelandije, Danske, Francije, Češkoslovaške in drugih dežel.

V "Federativno republiko Bosno-Hercegovino" sem se peljal, ker se v tej nekdanji avstrogrski deželi posebno točno odražajo stremljenja in problemi nove Jugoslavije. Nobeni drugi zvezni državi ne posveča Beograd toliko posebne—rekel bi skoro ljubeznive pozornosti, kakor Bosni. Za to postopanje so v prvi vrsti merodajni stvarni razlogi. Bosna spada skupno z Makedonijo in Črno Goro med one tri "zaostale" republike, ki jih je treba polagoma dvigniti na isti položaj, na katerem so ostale tri "napredne" republike Slovenija, Hrvaška in Srbija. Središčni položaj Bosne v okviru jugoslovanske federativne države in velike, večinoma še ne izrabljene materialne možnosti te dežele tvorijo posebno pobudo. Razen tega igrajo posebni, celo čustveni razlogi tudi neko vlogo: iz bosanskih gora je Tito vodil osvobodilno vojno. Tukaj se je sestal prvi ljudski parlament partizanov. Bosna je dala v odstotkih največ borcev za svobodo. Samo iz malega mesteca Drvar izvira okoli 2000 oficirjev nove vojske. V skladu s petletko se bo industrijska zmogljivost Bosne do leta 1952, v primeru z današnjim stanjem desetkrat p o v e č a l a (medtem ko se bo v Srbiji povečala samo štirikratno in v Sloveniji samo trikratno). Bosna naj v tem času postane pokrajina, kjer bo preostajalo električne energije. Ako se bodo izpolnile zamišljene š t e v i l k e plana, bo Bosna producirala v petih letih sama toliko električne energije, kolikor je producirajo danes vse elektrarne Jugoslavije.

Šele oni, ki proučujejo preteklost Bosne, in sicer prastaro in najnovejšo, razumejo, zakaj je njeno prebivalstvo iskreno pristalo na nov režim in da ta pristanek ni bil izsiljen.

Novi režim pa je pokazal Bosni toliko iniciative in volje do obnove, da morata povprečni kmet in delavec zlasti pa mladina uvideti, da je napravila dobro zameno. V Bosni sem se lahko razgovarjal z mnogimi. Tamkaj znajo govoriti še iz avstrijskih časov po nemško. Kavarne, cerkve, javne zgradbe v svojem masivnem, ne vedno lepem kasarniškem slogu spominjajo še na staro cesarsko in kraljevo garnizijsko mesto. Naravno, slišal sem tudi mnogo kritike. Ljudje so mi grajali birokracijo, število ministrstev, množino uradništva, ki se vmešava v vse, obvezno oddajo poljskih pridelkov, obvezni šolski pouk, "bedasto naglico" novih ljudi. Toda najostrejši kritik je priznal dvoje: Prvič, da je mnogokrat krvava vojna v malem med narodnostmi v Bosni, borba Hrvatov proti Srbom in teh obeh proti muslimanom končala. Drugič, da je že sedaj opaziti veliki dvig v vsej zvezni republiki.

Država pošilja ogromne vsote denarja v to deželo. V Sarajevu so otvorili novo vseučilišče. Dvajset tisoč hiš so zgradili. Več kakor ducat poljedelskih preiskovalnih zavodov za izboljšanje zemlje, za žlahtno sadje, za živinorejo je bilo urejenih. Sedaj gradijo nove industrije, tovarne konserv, mila, delavnice za izdelavo traktorjev in strojev. Tekom vojne je izgubila Bosna okoli 400,000 ljudi, toda danes je število njenega prebivalstva zopet na predvojni stopnji. Neprestano prihajajo naseljenci in povratniki. Cele ure sem stal na postaji in gledal čete novih delavcev, ki so se peljali v režijsko železarno. Med temi je bilo mnogo muslimanov s fesom na glavi ter muslimanske žene s črnim pajčolanom na obrazu. Nagovoril sem delavca za tamkajšnje razmere nenavadno d o b r o oblečenega: **bili so Jugoslovani iz Kanade.**

II.

Toda poseben poudarek zadobi današnje Sarajevo zaradi svojih brezštevilnih mladincev iz vseh delov Jugoslavije, ki odhajajo od tukaj na "Mladinsko progo". Predstavljajmo si mesto, ki je bilo ravnokar zavzeto od Pfadisa, "prijateljev narave" in ptic selivk. Vsi prihajajo pojoč, z odpeto srajco, v kratkih hlačah in kratkih suknjičih. Nobeden ni mlajši od 14 let, le malo jih je starejših od 18 let.

Vsakdo sme biti zaposlen pri gradnji proge dva meseca. Samo pridni učenci iz mest, samo najpametnejši delavci iz tovarn in najpridnejši delavci smejo priti. Skupno bo okoli 180,000 mladincev zaporedoma delalo na progi Šamac-Sarajevo tekom tega leta. Njihov "poveljnik" je 27-letni inženir, njihovo "stanovanje" so belo popleskane barake vzdolž cele proge, ki je razdeljena na deset sektorjev. Mladinci delajo dnevno sedem ur s krampom in lopato, ostanek dneva dopolnijo v učnih tečajih vseh strok. Večkrat sem imel vtis, da je manj namen "zgraditi" železnico kakor pa te mlade ljudi. Mnogo od njih učijo tamkaj prvič pisati in mnogi prejemajo prve pojme o zdravstvu. Prvič gledajo sliko, poslušajo predavanja in prisostvujejo gledališkim predstavam. V resnici je postala mladinska proga danes božja pot za duševno elito dežele.

Nekoč sem bil v neki drugi deželi nekaj časa sam v delavskem taborišču. Zato ne gledam z neko lahkovernostjo ali z naivnim navdušenjem običajnega obiskovalca te moderne oblike življenja v barakah, ki se da v bistvu kritizirati. Kdor je bil kdaj v takšnem taborišču, ima razvit nos, kakšno je v njem "razpoloženje". No, jaz pa sem našel na mladinski progi naravnost ogromno navdušenje in neke vrste fanatizma, spremenjenega v tekmovanje pri delu. Pred seboj vidim dekletce, ki je ležalo v ambulanci in jokalo, ker je zdravnik odločil, da zaradi ranjenih nog ni več sposobno za delo in da mora zato domov.

Spominjam pa se prav dobro zlasti Zore, krasne, mlade učiteljske kandidatke, tako odkritega, svobodnega, skoro bi rekel "idealističnega" pogleda, da je mojim praškim tovarišem in meni, ko smo jo spoznali, zastalo srce. Zora nas je spremljala na razne postojanke dela, k nekemu predoru, ki so ga vrtali, k nekemu mostu, v taborišče neke črnogorske, albanske in grške delovne edinice. Ko smo bili mi že vsi utrujeni, je ona hodila z nami še vsa sveža. Vsakega od nas je zvečer spremila do stanovanja in nas na vse zgodaj drugo jutro prišla iskat s svojim majhnim avtobusom.

Običajno je nosila tisti rjavi pulover in modro vrhnjo jopico, ki je njenemu ogorelemu obrazu in njenim zelo svetlim očem tako d o b r o pristojala. "Kaj takšnega ne more ustvariti petletka. To zamore samo ljubi Bog", tako nekako smo dražili dodeljenega nam spremljevalca, ki nam je pri tej priliki tolmačil. Ta je zmajal z glavo rekoč: "Ne govorite tako. Tudi mi imamo tukaj določeno zaslugo. Zora ima sedem bratov. Njen oče je brivski pomočnik v Zagrebu. V prejšnjih razmerah bi bila postala hišna pomočnica, prodajalka, morda tovarniška delavka. V glavi bi imela predvsem ljubimkanje, neko borno, nesmotrno življenje. Danes lahko študira. Zaveda se, zakaj živi. Postala je tovarišica med tovariši. Verjemite mi, tista "druga Zora" vam ne bi tako ugajala.

Ta čvrst, odkrit in vesel pogled smo potem opazovali še na mnogih drugih mladih ljudeh. Nepozaben mi ostane pogled na kolono približno dvesto fantov in deklet, ki so bili večinoma bosi, v slabih deloma raztrganih oblekah, in ki so s svedri in lopatami vrtali ravno neki grič. Stali so na gosto v nekakem prelazu. Lilo je v curkih in kaplje so se zmešale z rumeno prstjo, ki je kakor utrgan oblak držala v globino med oglušujočim ropotom svedrov med vzpodbujajočimi vzkliki mladih delavcev, ki so polagoma gomazeli skozi rumeno ilovico. Z zamazanih obrazov je odseval smeh ali pa izraz zagrizene ustvarjalne volje . . .

Ob zaključku svojega članka pa se dopisnik na široko bavi z vprašanjem strateškega pomena mladinske proge, ki bo podaljšana od Sarajeva do morja. Hkrati pa ugotavlja, da je mladinska proga prav gotovo dobro sredstvo za zbližanje vseh slojev in vseh narodnosti. "Proga naj združi zaostali del države z naprednejšimi in naj jim pomaga do dviga".

Spomladanski praznik oživlja svobodno slovensko zemljo.

Dragoceno drevo

V Braziliji raste palma, ki ji pravijo domačini babasu. Na tej palmi se da vse uporabiti, zastonj nima pridevka "a mina vegetal de ouro", kar bi se ponašilo z označbo: "rastlinski zlati rudnik". Palmovi listi so šest metrov dolgi. Domačini pokrivajo s temi listi svoje koče, pletejo iz njih plahte, koše in klobuke. Stebla, na katerih visi sadež, se uporabljajo kot koli. Sadež je užiten. Posušen služi kot krma prašičem. Iz vlakna, ki obdaja palmove orehe, se napravljajo vrvi in ščetke. Notranja trda lupina daje snov za gumbe, cigaretne ustnike in podobno, uporablja se pa tudi kot gorivo. Iz jedra dobivajo olje, užitno olje, izdelujejo pa tudi margarino, milo in razne dišave. Oljne tropine so dobra krma. Če se še pomisli, da doseže ta palma starost 200 let, da rodi vsako leto in da jih je na milijone v braziljskih gozdovih, si lahko mislimo, kakšne koristi je to drevo za tamkajšnje prebivalstvo.

Muravljejev park

N. Ustinovič

Okrog poldneva je bilo čuti z reke sem ropot motornega čolna. Daleč naokoli se je odbijal od gozdov odjek. Preplašeni ptičji svet je frfotal v zraku, jezno so se odbijali valovi od brega.

Poluhin je skočil iz čolna in ga privezal na štor drevesa ob bregu, se vsedel na kamen, vzel v roke svojo pipico in si jo nabasal.

Kopajoč se v sončni svetlobi, se je jel ozirati okrog in razmišljati, kako prav je imel, ko je izbral te samotne kraje, v katerih naj se vrši nova sečnja lesa. Zakaj tu je kakor nalašč na razpolago najbolj prikladna in najcenejša vodna pot za prevoz, gozdovi s krasnim drevjem segajo prav do brega in zaliv se zdi kot ustvarjen za izgradnjo splavov. Zdaj velja v glavnem samo to, da se pohiti s sečnjo. Zaradi tega pa Poluhin ni imel nikake skrbi. Poznal je Anatolija Muravljeva ter njegovo skupino krepkih, mladih gozdarskih delavcev, ki jo je pred nekako dvema tednoma poslal v te kraje. Vedel je, da bodo svoji nalogi kos in da bodo delo opravili pravočasno.

Sredi tega razmišljanja pa se je vendarle nekam vznemiril. Nikjer ob zalivu ni opazil svežih drevesnih štorov, tudi ne nikjer zloženih debel. Od nikoder ni bilo čuti udarcev s sekiro, nobene cvileče žage. Kaj le naj to pomeni? Saj ravno tu na bregu naj bi delavci pričeli s podiranjem dreves najpopreje.

Šel je po komaj spoznavni stezi daleč v gozd, toda po celem kilometru hoda se je ustavil. Prodirati naprej v gozd se mu je zazdelo nesmiselno.

"Muravljev, ki se ne spozna v teh krajih se je najbrže zmotil in je pričel sekati nekje drugje ob reki", si je mislil.

Popraskal se je po glavi in jel razmišljati, kaj mu je storiti. Najbrže bo moral nazaj do čolna in se podati še kos poti po reki navzdol. Že se je hotel obrniti, pa je začul nekaj, kar se mu je zazdelo tu v tem pragozdu nenavadno. Vstran poti, nekje za grmičevjem, brezami in topoli se je oglašalo dekliško petje.

Prisluhnil je, krenil vstran in čez čas zagledal na jasi dekleta, ki je metalo na ogenj, nad katerim se je v kotliču kuhal čaj, dračje.

Valja Sjerova, sodelavka sekcije za zemeljska raziskovanja v teh krajih, je prenehala s petjem in se radovedno ozrla v došlecá. Komaj se je vsedel in ji podal roko, že ga je obsula z vsemi mogočimi vprašanji, tičočih se novic zunaj v svetu. Saj je Poluhin vendarle pravkar prišel iz mesta. Hotela je vedeti vse vse, kako živi mesto.

Poluhin je odgovarjal in odgovarjal, slednjič pa, ko se je znebil vseh zanimivih vesti, se je obrnil spet k mlademu dekletu in dejal: "Nu, saj bi vi morda imeli še kaj bolj interesantnih novic kaj? Govorica gre okrog, da ste tu nekje odkrili zlate žile . . .

"Saj smo jih tudi res!" je pritrdila Sjerova pomenljivo. — "Ne samo navadno žilo, marveč žile, ki nakazujejo veliko bogastvo na zlatu v tej zemlji. Že čez čas bo tu nastal velik rudnik, prihodnje leto prav gotovo. In ob zaključku petletnega načrta bomo tu že dogradili celo mesto."

"Povejte mi Valja, ali ste videli v tej okolici nekje moje gozdarje?" jo je prekinil Poluhin.

"Na, ti so tam črez, nekako kilometre odtod, je zamahnila Valja in z roko pokazala smer.

"Vrag vedi, kaj naj pomeni to", se je jel razburjati Poluhin in se slabe volje podal dalje v gozdove.

"Te buče salamenske, namesto da bi podirale drevesa kar ob bregu in jih brž povezale v splave na vodi, pa ti grejo sekat tam zadaj v gozdu . . ."

Pošteno se je že spotil, ko je prispel do večje jase, nenadoma pa se mu je čelo razjasnilo, ko je zagledal kupe lepo zloženih debel in videl red, ki je vladal vse povsod.

"Hmhm, ni slabo prav za prav, ali vseeno te bom moral odpoklicati dragi Muravljev", je mrmral sam pri sebi.

Poluhina, ki je dolgo stal skrit za drevesi, ni dolgo nihče opazil. Gledal je, kako pripravno so se mladi delavci lotevali vsakega posla, kako spretno je šlo od rok žaganje in sekanje.

Izza zloženega kupa se je z merilom v roki pojavil tedaj Muravljev, hitro preskakovaje posamezna podrta debla in se znenada pojavil pred Poluhinom.

"Nu, kako je? je vprašal Poluhin precej hladno.

"Svojo nalogo smo izvršili in jo tudi prekosili," je odvrnil vodja skupine delavcev kratko.

"Je li to vse, kar mi morete povedati?"

"Ah, ne", je skoro šepetaje odgovarjal Muravljev in sklonil glavo. "Ne vse . . . Veste, Mihajl Dimitrijevič, posvetovali smo se . . . vsa skupina . . . in prišli smo do zaključka . . . Z eno besedo, zadeva je ta: Čuli smo, da so bile tu ob bregu reke najdene bogate zlate žile. Tako bogate, da bi jih ne izčrpalo tudi deset petletk. In če je kje odkrit tak zaklad, je popolnoma jasno, da bo tam nastala kmalu velika naselbina i čez čas celo mesto . . .

"Vse to je čisto lepo, toda ne razumem, kaj naj bi imelo to skupnega s podiranjem lesa?"

"O, ima že nekaj skupnega ima. Le kako naj si zamislim bodoče mesto brez lepega parka, prekrasnega naravnega gozda v njegovi bližini. In lepšega gozda, kot je ta tukaj ob bregu reke, ni menda nikjer. Zato smo sklenili, da tega gozda ne posekamo . . ."

Vodja skupine je govoril dalje in se upapolno oziral v Poluhina. Ta se je delal, kot da tega ne opazi in ni dejal besede. Samo hitreje je puhal dim iz svojega vivčka, nato pa potegnil iz žepa veliko beležnico, narisal, ozrši se okrog, na papir velik lep kvadrat in zapisal v njegovo sredo:

"Muravljejev park."

Delal se je še kot da nekaj razmišlja, nato pa rekel: "Tam ne sekajte!"

Razni mali oglasi

WOMAN
ELDERLY
interested in having a good home in exchange for her services.
Phone
Palisade 0486

WOMAN—ELDERLY
Room and board plus salary in exchange for service. Oppor. for someone wanting real home life.
WHI 2424— Mr. Just

GIRL
GENERAL HOUSEWORK
Balance of summer.
South Haven, Mich. - New house - Own room - Good salary.
CEN 8944

RADA BI IZVEDELA
za mojega očeta Matija Gradišnjak (Matt Gradisher) doma iz Bučke vasi, nekje v Jugoslaviji, star zdaj okrog 74 let, katerega nisem videla 30 let. Živeli so v Farmingtonu—Pekin, Illinois in pozneje je menda delal tudi v Chicagu na nekem pokopališču. Z materjo sta se razpočila in bili smo trije otroci. Mati je umrla leta 1933, njeno samsko ime je bilo Rose Elas. Prosim rojake, ako kdo ve za njegov naslov, ali ako bo sam čital, naj mi pише na moj naslov: Mrs. Howard E. Lee, Box 87-A 3, R.R. 1, Dubuque, Iowa.